

ეკონომიკური მეცნიერების განვითარება საქართველოში[1]

აღნიშნული სტატია გამოქვეყნდა პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის ჟურნალ „ეკონომისტში“ (#4, 2017 წელი), რომელსაც უცვლელად ვბეჭდავთ აღნიშნული ჟურნალის რედაქციასთან შეთანხმებით თემის აქტუალობიდან გამომდინარე.

ლოიდ ქარჩავა
მთავარი რედაქტორი

რამაზ აბესაძე
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის დირექტორი.
ელ.ფოსტა: ramazabesadze@yahoo.com

შოთა ვეშაპიძე
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, სსიპ დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის პროფესორი.
ელ.ფოსტა: shota46@yahoo.com

ნაშრომში განხილულია ეკონომიკური მეცნიერების განვითარების ასპექტები მისი ჩასახვიდან დღემდე. ყურადღება გამახვილებულია იმ ორგანიზაციებსა და მეცნიერებზე, რომელთაც მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვით საქართველოში ეკონომიკური მეცნიერების განვითარებაში.

საკვანძო სიტყვები: კოლხეთის სამეფო, მერკანტილიზმის დოქტრინა, კალმასობა, ხელმწიფის კარის გარიგება, ევროპული ეკონომიკური ფასეულობები.

შესავალი
ეკონომიკურ განვითარებას საქართველოში საუკუნეთა სიღრმეში აქვს ფესვები გადგმული. ძვ. წ. VI-VII სს. კოლხეთის სამეფოში განვითარებული იყო სოფლის მეურნეობა და ხელოსნობა, იჭრებოდა “კოლხური თეთრი”. შემდეგ განვითარების მაღალ დონეს მიაღწია “იბერიის” სამეფომ, რომელსაც სავაჭრო ურთიერთობები ჰქონდათ როგორც მეზობელ, ისე შორეულ ქვეყნებთანაც. ქართულ ისტორიულ, ლიტერატურულ, ფილოსოფიურ თუ თეოლოგიურ წყაროებში მოცემულია საინტერესო მოსაზრებები ეკონომიკური მეცნიერების სხვადასხვა სფეროდან. მეცნიერული სახე ეკონომიკურმა შეხედულებებმა მხოლოდ XX საუკუნის 20-იან წლებში მიიღო.

ფეოდალური საქართველოს ეკონომიკური

შეხედულებები
საყურადღებო ეკონომიკური მოსაზრებები ჩამოყალიბდა ფეოდალურ საქართველოში, რომელთა მსგავსი იდეები საფუძვლად დაედო მერკანტილისტური, ფიზიოკრატული და სხვა ეკონომიკური დოქტრინების შექმნა-განვითარებას. ამ თვალსაზრისით ყურადღებებს იმსახურებს შემდეგი ძეგლები:

“ვეფხისტყაოსანი” (XII ს). მასში ჩანს ეკონომიკური აზროვნების მაღალი დონე, განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ იკვეთება მერკანტილიზმის დოქტრინის ელემენტები საუკუნეებით ადრე, მერკანტილისტთა სკოლის ჩამოყალიბებამდე.

ბექასა და ალბუღას “სამართლის წიგნი” (XIV-XV სს.) ასევე მნიშვნელოვანი წყაროა მერკანტილიზმის

[1] მომზადებულია მითითებული ლიტერატურის საფუძველზე

დოქტრინის მკვლევართათვის, რომელიც აგრეთვე შეიცავს თანამედროვეობისთვის აქტუალურ საკითხებს ზოგადად ეკონომიკის, კერძოდ, სოფლის მეურნეობისა, და ფინანსური ურთიერთობების შესახებ.

გიორგი ბრწყინვალეს „ხელმწიფის კარის გარიგება“ (XIV ს.). მასში ჩანს, რომ სავაჭრო საქმიანობა მოექცა „ფინანსთა მინისტრის“ გამგებლობაში, რაც მერკანტილიზმის მსგავსად ნიშნავდა ფეოდალური მონარქიის მხრიდან ვაჭრობისადმი მხარდაჭერას, ასევე მასში იკვეთება სახელმწიფო-ფინანსური საქმიანობის სამართლებრივი რეგულირებისკენ სწრაფვა.

ვახუშტი ბაგრატიონის „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“ (XVIII ს.). ამ კაპიტალურ ნაშრომში ღრმადაა გამოკვლეული საქართველოს ბუნებრივი რესურსები და ეკონომიკური პოტენციალი. იგი „კლასიკოსების“ მსგავსად, პირველ რიგში, მოითხოვდა ზოგადად წარმოების და შემდეგ კი ვაჭრობის განვითარების წახალისებას.

ვახტანგ მეექვსის „სამართალი“ (1705-08 წწ.). იგი საინტერესო მოსაზრებებს შეიცავს ვალის, სარგებლის განაკვეთისა და სხვათა შესახებ., მის „დასტურლამალში“ გამოყენებული ეკონომიკური ტერმინები (გამოსაღები, ზარაფი, ბაჟი და სხვ.) აქტუალურად ჟღერს თანამედროვე პერიოდშიც.

იოანე ბატონიშვილის „კალმასობა“ (XVIII ს.). ეკონომიკური თვალსაზრისით, გამოთქმულია მერკანტილისტური შეხედულებები, რომ ვაჭრობის განვითარება უზრუნველყოფს როგორც ქალაქების განვითარებას, ისე ქვეყნის გამდიდრებას.

სულხან-საბა ორბელიანის შეხედულებები (XVII ს.). იგი ერთის მხრივ, შესაბამისობაშია ფიზიოკრატიულ იდეებთან (რომელიც ჩამოყალიბდა მოგვიანებით - მე-18 საუკუნის 50-იან წლებში), მეორე მხრივ კი ახლოსაა კლასიკოსთა მოსაზრებებთან.

ალექსანდრე ამილახვარის შეხედულებები (XVI-II ს.). შეიცავს მერკანტილისტურ შეხედულებებს, მაგრამ ნაწილობრივ, ამავე დროს, კლასიკურ, მათ შორის, ფიზიოკრატიულ იდეებსაც მიესადაგება.

თერგდალეულთა ეკონომიკური შეხედულებები მე-18 საუკუნის 60-იან წლებში, როდესაც ფეოდალური შეზღუდულობის წინააღმდეგ ბრძოლაში ჩაერთნენ „თერგდალეულები“ („პირველი დასი“ ილია ჭავჭავაძის მეთაურობით), გამოიცემოდა ეკონომიკური ხასიათის მოსაზრებები, მიმართული ბატონყმობის წინააღმდეგ და თავისუფალი მეწარმეობის მხარდასაჭერად. ეკონომიკურ ნაშრომებს აქვეყნებდნენ ილია ჭავჭავაძე, ნიკო ნიკოლაძე, გიორგი წერეთელი, სერგი მესხი, ივანე მაჩაბელი და სხვ. ნაშრომებში, რომელიც ეძღვნებოდა პოლიტეკონომიის, სტატისტიკის,

კრედიტის, ფინანსების პრობლემებს აისახებოდა დასავლეთეუროპულ და რუს ეკონომისტთა იდეები.

ილია ჭავჭავაძემ საფუძველი ჩაუყარა წარმატების საერთო საფუძვლების თეორიას, ჩამოაყალიბა ლიბერალიზმის საკუთარი დოქტრინა, ევროპულ ლიბერალურ ღირებულებებზე ორიენტირებული კეთილდღეობის კონცეფცია, ეკონომიკური ლიბერალიზმის ქართული ნაირსახეობის იდეოლოგია; შექმნა მოძღვრება ევროპული და სხვა ქვეყნების ცივილიზებული ღირებულებებისა და მოწინავე გამოცდილების საქართველოში გადმოტანის, მათი ოპტიმალური სინთეზის შესახებ.

ნიკო ნიკოლაძემ დიდი წვლილი შეიტანა ევროპული ღირებულებების შესწავლასა და საქართველოში დანერგვის საქმეში, საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს ფინანსების, მრეწველობისა და სხვა აქტუალური საკითხების თეორიულ კვლევებს.

ეკონომიკური მეცნიერების ჩამოყალიბება და განვითარება საქართველოში

ეკონომიკური მეცნიერების ჩამოყალიბება-განვითარებაში დიდი წვლილი მიუძღვის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსებას. თავდაპირველად ეკონომიკური საგნები ისწავლებოდა სიბრძნისნეტყველების ფაკულტეტზე, რომელთანაც ჩამოყალიბდა ეკონომიკის განყოფილება, რომლის ორგანიზატორებიც იყვნენ ივანე ჯავახიშვილი და ფილიპე გოგიჩაიშვილი. უნივერსიტეტის გახსნისთანავე ჩამოყალიბდა პოლიტეკონომიის კათედრა. მძისი ფუძემდებელი და პირველი გამგე იყო პროფ. ფილიპე გოგიჩაიშვილი.

უნდა ითქვას, რომ საქართველოში ეკონომიკურმა შეხედულებებმა და კვლევებმა მეცნიერული ხასიათი ივანე ჯავახიშვილისა და ფილიპე გოგიჩაიშვილის ნაშრომებში მიიღო, რომელთა იდეებზე აღიზარდა მეცნიერ-ეკონომისტთა მთელი პლეადა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია აკადემიკოს პაატა გუგუშვილის მოღვაწეობა, რომელმაც დიდი წვლილი შეიტანა საქართველოში ეკონომიკური სამეცნიერო სკოლის ჩამოყალიბებისა და განვითარების საქმეში.

ივანე ჯავახიშვილმა დიდი ღვაწლი დასდო ეკონომიკურ მეცნიერებათა განვითარებას. მან გამოაქვეყნა პირველი დიდი ეკონომიკური გამოკვლევები, შექმნა საქართველოს ეკონომიკური ისტორიის კურსი, გამოსცა წიგნი „ქართველი ერის ისტორია“ და სხვ.

ფილიპე გოგიჩაიშვილიც ქართული ეკონომიკური მეცნიერების სათავეებთან იდგა. მძის მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა აღრიცხვისა და სტატისტიკის განვითარების საქმეში. იგი ითვლება სტატისტიკისა და სტატისტიკური მეცნიერების

ფუძემდებლად საქართველოში.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის განყოფილებასა და შემდეგ ეკონომიკურ ფაკულტეტებზე არაერთი პროფესორი აღიზარდა, რომლებმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს საქართველოში ეკონომიკური მეცნიერების განვითარების საქმეში, კერძოდ: გიორგი ადგიშვილი, როზეტა ასათიანი, კლიმენტი აჩელაშვილი, გიორგი ბაქრაძე, ვალერიანე ბახტაძე, იოსებ ბაჯაძე, ალექსანდრე ბაჯელიძე, სერგი ბერაძე, ბიკენტი გაბიძაშვილი, გივი გამსახურდია, გაა გამყრელიძე, გიორგი გეხტმანი, გიორგი გველესიანი, ავთანდილ გიორგობიანი, რევაზ გოგობია, ლევან გოკიელი, გივი გოშაძე, პაატა გუგუშვილი, გრიგოლ თოდუა, ნიკო იაშვილი, რევაზ კაკულია, ჯემალ კახნიაშვილი, ალექსანდრე კუჭუხიძე, პარმენ ლემონჯავა, ქეთევან მარშავა, მურთაზ მალრაძე, გაბრიელ მეგრელიშვილი, იაკობ მესხია, ირაკლი მიქელაძე, გიორგი მშვილდაძე, გაიოზ ნადირაშვილი, ნუგზარ პაიჭაძე, გიორგი პაპავა, ვლადიმერ პაპავა (უფროსმა), ვლადიმერ პაპავა, ჯემალ პაჭკორია, პეტრე ჟღენტა, უშანგი სამადაშვილი, ოთარ სლარეიშვილი, ნიკოლოზ ტყემელაშვილი, მირიან ტუხაშვილი, არჩილ ფანცხავა, იროდიონ ქვაჩახია, შოთა ქისტაური, ნიკო ქოიავა, დიმიტრი ქორიძე, როინ ქუტიძე, გიორგი ლაღანიძე, ლარისა ყორღანაშვილი, პავლე ჩაგელიშვილი, დიმიტრი ცისკარიშვილი, ვასილ ჩანტლაძე, მიხეილ ჩიკვილაძე, დავით მნელაძე, ლევან ხარაზი, გედეონ ხელაია, მერაბ ხმალაძე, ნიჟა ხურციძე, დავით მნელაძე, გივი ჭანუყვაძე, თენგიზ ჭიაბრიშვილი, ემზარ ჯგერენაია და სხვები.

ამჟამად ფაკულტეტზე წარმატებით მოღვაწეობენ: ფაკულტეტის დეკანი პროფესორი თეიმურაზ ბერიძე (რომელმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ეკონომიკური თეორიის, ეკონომიკის პოსტკომუნისტური ტრანსფორმაციის, კავკასიისა და საქართველოს ეკონომიკის პრობლემათა დამუშავებაში), კათედრის ხელმძღვანელები, პროფესორები: იური ანანიაშვილი, სიმონ გელაშვილი, რევაზ გველესიანი, ნუგზარ თოდუა, ირაკლი კოვზანაძე, ელგუჯა მექვაბიშვილი, დავით ნარმანია, ავთანდილ სილაგაძე, დემურ სიჭინავა, თეიმურაზ შენგელია, ნოდარ ხადური, ელენე ხარაბაძე, ეთერ ხარაიშვილი, იოსებ ხელაშვილი.

საქართველოში საერთოდ მეცნიერების და, მათ შორის, ეკონომიკური მეცნიერების განვითარების საქმეში უდიდესი როლი ითამაშა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შექმნამ, სხვადასხვა პროფილის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტებით. ეკონომიკური მეცნიერების განხრით აკადემიკოსები და წევრკორესპონდენტები არიან:

ირაკლი მიქელაძე - საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (1969 წ.), პირველი ეკონომიკისტი აკადემიკოსია. მისი სამეცნიერო კვლევის ძირითადი სფეროა მრეწველობის ეკონომიკა. დიდი ღვაწლი მიუძღვის რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობის დაგეგმვის თეორიული და პრაქტიკული საკითხების დამუშავებაში. ძირითადი შრომები ეძღვნება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის სპეციალიზაციასა და კომპლექსურ განვითარებას.

პაატა გუგუშვილი - საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (1974 წ.). განსაკუთრებული ღვაწლი მიუძღვის პოლიტიკური ეკონომიის, საზოგადოებრივი და პოლიტიკური აზრის ისტორიის, სახალხო მეურნეობის განვითარების, დაგეგმვის, სოციოლოგიის, დემოგრაფიის, ბიბლიოლოგიის, ამიერკავკასიისა და საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების და სხვა საკითხების თეორიული და პრაქტიკული პრობლემების დამუშავებაში. ავთანდილ გუნია - საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (1979 წ.). მისი შრომები ეძღვნება ეკონომიკური ზრდის ტემპებისა და პროპორციების პრობლემებს. სიცოცხლის ბოლო წლებში აქტიურად მუშაობდა საქართველოს ეკონომიკური დამოუკიდებლობის კონცეფციაზე საბაზრო ურთიერთობებზე გადასვლის პირობებში, იკვლევდა აშშ-თან და სხვა ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებთან ურთიერთხელსაყრელი თანამშრომლობის პერსპექტივებს.

ვასილ ჩანტლაძე - საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსმა (1979წ.), შოთა რუსთაველის და სულხან-საბა ორბელიანის ეკონომიკურ შეხედულებათა ფუნდამენტური შესწავლის საფუძველზე დაასაბუთა, რომ ქართული თეორიული და გამოყენებითი ეკონომიკური აზრი მუდამ მხარს უზამდა მსოფლიო ეკონომიკაში მიმდინარე პროცესებს. დიდია მისი წვლილი ფინანსების თეორიისა და მე-19 საუკუნის რეფორმამდელი აღმოსავლეთ საქართველოს ფინანსების ისტორიის შესწავლაში.

ვლადიმერ პაპავა - საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი (2013 წ.). განსაკუთრებულია მისი წვლილი ეკონომიკური თეორიის, ეკონომიკის მათემატიკური მოდელირების, მაკროეკონომიკის, ეკონომიკის პოსტკომუნისტური ტრანსფორმაციის თეორიისა და საქართველოსა და კავკასიის ეკონომიკის საკითხების დამუშავებასა და შემოქმედებითად განვითარებაში. მას ეკუთვნის არაერთი თეორია, მათ შორის, მმან შეიმუშავა ეკონომიკის პოსტკომუნისტური ტრანსფორმაციის თეორია სახელწოდებით - ნევროეკონომიკა, რომელსაც

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

ფართო აღიარება აქვს. მძის მიერ ასევე შეიქმნა ლაფერ-კეინსიანური სინთეზის საფუძვლები და აგებულ იქნა მოდელი - "ეკონომიკა გადასახადების გარეშე", აკადემიკოს ვ. პაპავას ორიგინალური მოსაზრებები გამოქვეყნებულია აშშ-ში, ევროპისა და აზიის ქვეყნებში იმპაქტ-ფაქტორის მქონე ბევრ გამოცემაში. მას უკავია განსაკუთრებული ადგილი საქართველოში ბოლო სამი ათწლეულის განმავლობაში ეკონომიკური მეცნიერების განვითარებასა და საერთაშორისო ასპარეზზე მის გატანაში.

ავთანდილ სილაგაძე - საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი (2013 წ.). მას განსაკუთრებული წვლილი მიუძღვის ეკონომიკის, ეკონომიკური აზრის ისტორიისა და პოსტსაბჭოთა პერიოდის საქართველოს ეკონომიკის ტრანსფორმაციის თეორიული და პრაქტიკული საკითხების დამუშავებაში. დიდია მისი წვლილი, როგორც ეროვნული ეკონომიკური დოქტრინების დამუშავებაში (ილია ჭავჭავაძე, ნიკონიკოლაძე), ისე ინგლისურ ენაზე მათ გამოცემასა და საერთაშორისო საზოგადოებისათვის წარდგენასა და გაცნობაში. ამასთან, მან, 90-იან წლების შუახანებში, საქართველოს ისტორიაში პირველად (პროფ. ანზორ თოთაძესთან ერთად) გააანალიზა-დააჯგუფა და გამოაქვეყნა მთლიანი სტატისტიკური მონაცემები საქართველოში არსებული გვარსახელების შესახებ. მისი ნაშრომები გამოცემულია აშშ-ში, გერმანიაში, შვედეთში, რუსეთში, ზოგიერთი მათგანი შეტანილია საზღვარგარეთის (მ.შ. აშშ-ის) უნივერსიტეტთა სასწავლო ლიტერატურის სიაში.

ვალერიან მელქაძე - საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპოდენტი (1979), ეკონომიკურ მეცნიერებაში უახლესი მიმართულების - რეგიონული ეკონომიკის ერთ-ერთ ფუძემდებელია. მან, სსრკ-ის პირობებში, საქართველოს მაგალითზე პირველმა შეიმუშავა ეროვნული შემოსავლის გაანგარიშების მეთოდოლოგია და მეთოდიკა, რითაც საქართველოს ეკონომიკური პოტენციალის და მისი გამოყენების რეალური სურათი შექმნა.

ლეო ჩიქავა - საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპოდენტი (1997). მას დიდი წვლილი მიუძღვის ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროს (მრეწველობა, მომსახურება და სხვ), ასევე დემოგრაფიული მეცნიერების მეთოდოლოგიური და გამოყენებითი პრობლემების საფუძვლიან დამუშავებასა და განვითარებაში.

განსაკუთრებულია ეკონომიკური მეცნიერების განვითარების საქმეში სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების როლი:

„საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკის ინსტიტუტი“ (1944 წ.). მან ბევრჯერ შეიცვალა დასახელება და ამჟამად ეწოდება "თსუ

პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი". ამჟამად ინსტიტუტის თემატიკა მოიცავს საბაზრო ეკონომიკის სრულყოფის თეორიული და გამოყენებითი ხასიათის პრობლემებს. ინსტიტუტის დამფუძნებელი და პირველი დირექტორი იყო აკადემიკოსი პაატა გუგუშვილი, შემდეგ აკადემიკოსი ავთანდილ გუნია, აკადემიკოსი ვლადიმერ პაპავა, პროფ. გიორგი წერეთელი (მნიშვნელოვანია მისი წვლილი ეკონომიკურ-მათემატიკური, ეკონომიკურ-ეკოლოგიური, მაკროეკონომიკისა და ეკონომიკური თეორიის, ასევე საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და განვითარების პრობლემების დამუშავებაში). ამჟამად ინსტიტუტის დირექტორია პროფ. რამაზ აბესაძე (მას მნიშვნელოვანი წვლილი აქვს შეტანილი მრეწველობის, მაკროეკონომიკის, ბუნებათსარგებლობისა და გარემოს დაცვის ეკონომიკის, საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და განვითარების, ეკონომიკური განვითარებისა და ეკონომიკური რეგრესის თეორიული და გამოყენებითი ხასიათის პრობლემების დამუშავებაში). ინსტიტუტის სხვა თანამშრომლებიდან აღსანიშნავია პროფესორები: როზეტა ასათიანი, იოველ ასათიანი, ვალერიანე ბახტაძე, იოსებ ბაჯაძე, გივი ბედიანაშვილი, სერგი ბერაძე, თემურ ბერიძე, ალექსანდრე ბრეგვაძე, მიხეილ გველესიანი, ფილიპე გოგიჩაიშვილი, რევაზ გოგობია, ვალერიან დათუკიშვილი, არჩილ თეთრაული, მიხეილ თოქმაზიშვილი, ნიკო იაშვილი, აკაკი კაკაბაძე, მიხეილ კახეთელიძე, ლუარსაბ კარბელაშვილი, მურმან კვარაცხელია, პაატა ლეიაშვილი, ვალერიან მელქაძე, რამინ მითაიშვილი, აპოლონ ნუცუბიძე, გიორგი პაპავა, ვლადიმერ პაპავა, მიხეილ როკეტლიშვილი, აზიკო სისვაძე, ნიკოლოზ ტყემელაშვილი, უშანგი სამადაშვილი, როლანდ სარჩიმელია, ავთანდილ სულაბერიძე, დიმიტრი ქორიძე, კირილე ლოლობერიძე, ვასილ ჩანტლაძე, თამაზ ჩიკვაძე, ლეო ჩიქავა, თინათინ ჩხეიძე, რაფიელ ხარბედია, ბექირბი ხასია, ამირან ჯიბუტი, მიხეილ ჯიბუტი და სხვები; ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატები: რობერტ აბურჯანიძე, ოთარ ავალიშვილი, თამაზ აქუბარდია, ციალა ბენაშვილი, გია ბრეგვაძე, შალვა ბურდული, მერაბ გველესიანი, ლილი გვენეტაძე, ნატა დავლაშერიძე, ლინა დათუნაშვილი, დურსუნ დიასამიძე, გულნაზ ერქომაიშვილი, ბონდო ზარნაძე, ნუკრი ზაქარიაძე, ეთერ კაკულია, ბიძინა კელენჯერიძე, დავით კურტანიძე, ვალენტინა მიშინა, შურა მარგველაშვილი, მარინა მუჩიაშვილი, იზა ნათელაური, ვლადიმერ პაპავა (უფროსი), ზურაბ რევიშვილი, სერგო სოსელია, ზურაბ სოსელია, ნოდარ ულუმბერაშვილი, თენგიზ ქავთარაძე, თინათინ ქურდაძე, ნუნუ

ქისტაური, მარინე ცუცქერიძე, რომან ხარბედია, თენგიზ ხოშტარია, რევაზ ჯავახიშვილი, დავით ჯანგულაშვილი და სხვ. ამჟამად ნაყოფიერი მუშაობით გამოირჩევიან განყოფილების გამგეები, მეცნიერებათა დოქტორები, მთავარი მეცნიერი თანამშრომლები: გიორგი ბერულავა, ვახტანგ ბურდული, ალფრედ კურატაშვილი, ეკონომიკის მეცნიერებათა კანდიდატები: ნანული არევამე, ნანა ბიბილაშვილი, თეა ლაზარაშვილი, მამუკა ხუსკივაძე.

„საქართველოს სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტთან არსებული სახალხო მეურნეობის ეკონომიკისა და დაგეგმვის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი“ (1963 წ.). ინსტიტუტში სამეცნიერო კვლევები მიმდინარეობდა ეკონომიკის, დაგეგმვისა და მართვის აქტუალურ საკითხებზე. ინსტიტუტს სხვადასხვა დროს სათავეში ედგნენ მისი დამაარსებელი ვალერიან მელქაძე, კანდიტ ჩარკვიანი (მისი შრომები ძირითადად ეძღვნება ეკონომიკის დარგების, განსაკუთრებით ელექტროენერგეტიკული მრეწველობის განვითარების ისტორიას საქართველოში), ვალერიან ადვამე (მისი შრომები ეძღვნება სახალხო მეურნეობის ისტორიის პრობლემებს), იაკობ მესხია (მისი შრომები ეძღვნება ეკონომიკის მართვისა და პროგნოზირების პრობლემებს), ნოდარ ჭითანავა (მისი ნაშრომები ეძღვნება ეროვნული ეკონომიკის საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის, ეკონომიკასა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთდამოკიდებულების პრობლემები გარდამავალ ეტაპზე), სერგო სანაძე (მუშაობს დარგთაშორისი ბალანსის პრობლემებზე). სხვა თანამშრომლებიდან აღსანიშნავია: ოთარ გიორგობიანის, შალვა გოგიაშვილის, ამბროსი გრიშკაშვილის, ქეთევან დადიანის, ომარ ვაშაკიძის, დავით იაკობიძის, რევაზ კაკულიას, მამულა კვეციანის, გაია მაღალაშვილის, დომენტი მოურავიძის, გიორგი პაპავას, ნუგზარ სანთელაძის, ნაზი ფირცხალავას, გურამ ყუფუნას, ნიჟა ხურციძის, თამაზ ჩიკვაძის, დემურ ჩომახიძის, ლეო ხაბურზანიას, ელენე ხოშტარიასა და სხვათა ნაშრომები. ინსტიტუტი ფუნქციონირებდა 2006 წლამდე.

„ფინანსების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი“. ერთადერთი ეკონომიკური პროფილის სამეცნიერო დაწესებულებაა, რომელიც შეიქმნა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დაოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ (1992 წ.). ინსტიტუტი სამეცნიერო კვლევებს ახორციელებდა საქართველოს საფინანსო-საბიუჯეტო პოლიტიკის, ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის, აღრიცხვის, ანალიზის, აუდიტის და საფინანსო-ეკონომიკური პროგნოზირების აქტუალურ საკითხებზე. ინსტიტუტს დირექტორები იყვნენ

პროფ. იაკობ მესხია (მისი შრომები ეძღვნება ფინანსების, მაკროეკონომიკის, ეკონომიკის მათემატიკური მოდელირებისა და სხვ. პრობლემებს) და პროფ. რევაზ ბასარია (მისი ნაშრომები ეძღვნება საფინანსო-საგადასახადო პრობლემებს). სხვა თანამშრომლებიდან აღსანიშნავია ვალერიან ზურაბიშვილის, ედუარდ ცირამუას, ჯემალ შათირიშვილის, ლეო ხაბურზანიას ნაშრომები. ინსტიტუტი ფუნქციონირებდა 2007 წლამდე.

„საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიურ კვლევათა ინსტიტუტი“ (1991), ამჟამად „ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი“. კვლევის ძირითადი მიმართულებაა - დემოგრაფიისა და ოჯახის სოციალურ-ეკონომიკური ტრანსფორმაცია მოსახლეობის აღწარმოების უახლესი ტიპის პირობებში. დირექტორი და დამაარსებელი იყო საქ. მეც. ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ლეო ჩიქავა, ამჟამად ინსტიტუტის დირექტორია პროფ. ავთანდილ სულაბერიძე (მისი კვლევის სფეროა მოსახლეობის დემოგრაფიული ქცევის პრობლემები თანამედროვე ეტაპზე). სხვა თანამშრომლებიდან აღსანიშნავია: ანზორ თოთაძის, ვაჟა ლორთქიფანიძის, ელგუჯა მენაბდიშვილის, გაია წულაძისა და სხვათა ნაშრომები.

„სოფლის მეურნეობის ეკონომიკისა და ორგანიზაციის ინსტიტუტი“ (1958), რომელსაც საბოლოოდ ეწოდა „აგრარული ეკონომიკის ინსტიტუტი“ (2005). იგი მუშაობდა სსსოფლო სამეურნეო წარმოების მრავალ პრობლემაზე. დირექტორები იყვნენ პროფესორები: ანდრო ნიჟარაძე, პეტრე ჟღენტი (მისი ნაშრომები ეძღვნება სას. სამ. წარმოების გაადგილებისა და სპეციალიზაციის პრობლემებს), ვახტანგ პაპუნძიძე (ძირითადად მუშაობდა სას. სამ. წარმოების ინტენსიფიკაციის ეკონომიკურ პრობლემებზე), ვახტანგ ბურკაძე (ნაშრომები ძირითადად ეძღვნება მიწის ეკონომიკური შეფასების პრობლემებს), ომარ ქეშელაშვილი (მას დამუშავებული აქვს სას. სამ. წარმოების სპეციალიზაციის, ინტენსიფიკაციის, პროგნოზირებისა და მართვის პრობლემები), ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი ავთანდილ ლაფაჩი (იგი შეისწავლის კვების მრეწველობის ეკონომიკის საკითხებს). სხვა თანამშრომლებიდან აღსანიშნავია ოთარ ალექოშვილის, რობერტ ანდლულაძის, გიორგი დოლონაძის, ოთარ ტატიშვილის, ნიკო ჭინჭარაულის, ივანე ჯანიაშვილის და სხვათა ნაშრომები. ინსტიტუტი ფუნქციონირებდა 2011 წლამდე.

მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ ეკონომიკური მაცნეირების განვითარების საქმეში თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის

ბეჭდური და ელექტრონული ჟურნალი „ეკონომისტი“, რომელიც ინდექსირებულია დიდ სამიებო ელექტრონულ ბაზაში-ERIH (მთავარი რედაქტორი პროფ. რამაზ აბესაძე) და თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“ (მთავარი რედაქტორი პროფ. რევაზ გოგობია, პასუხისმგებელი რედაქტორი პროფ. თამაზ ზუბიაშვილი). ასევე მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ ჟურნალები: „ახალი ეკონომისტი“ (მთავარი რედაქტორი, პროფ. ლოიდ ქარჩავა), „ბიზნეს-ინჟინერინგი“ (მთავარი რედაქტორი პროფ. ალექსანდრე სიჭინავა), „ეკონომიკა“ (მთავარი რედაქტორი პროფ. რევაზ შენგელია), „მეცნიერება და ცხოვრება“ (მთავარი რედაქტორი პროფ. რევაზ ჯავახიშვილი). „სოციალური ეკონომიკა. XXI საუკუნის აქტუალური პრობლემები“ (მთავარი რედაქტორი პროფ. ვახტანგ დათაშვილი); „გადასახადები“ (მთავარი რედაქტორი პროფ. დავით ჯალაღონია). ამ ჟურნალებში იბეჭდება როგორც ქართველ, ისე უცხოელ მეცნიერ ეკონომისტთა ნაშრომები.

ფუნდამენტური გამოკვლევების შექმნისა

გამოყენებული ლიტერატურა:

ასათიანი რ., 2014. თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედია. თბ., „სიახლე“;
მეტრეველი, რ., 1972. ნარკვევები ფეოდალური საქართველოს ისტორიიდან. თბ.;
სილაგაძე ა., 2010. ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტრინები. თბ., „ინოვაცია“; სილაგაძე ა., 2005. ეკონომიკის ენციკლოპედიური ლექსიკონი. თბ., „თსუ გამომცემლობა“;;
ჭანუყვაძე გ., 2001. ქართული ეკონომიკური აზრის რეტროსპექტივა. თბ., „პირველი სტამბა“;
გუგუშვილი პ., 1961. ეკონომიკური მეცნიერება. წიგნში: „მეცნიერება საქართველოში 40 წლის მანძილზე“, თბ. „მეცნიერება“;
Silagadze A., 1991. Aspects of economic doctrines in Georgia . San Francisco, 2010; Грузинская ССР. Энциклопедический справочник. Тб., «ГСЭ».

DEVELOPMENT OF ECONOMIC SCIENCE IN GEORGIA

Ramaz Abesadze
Doctor of Economics, professor,
Principal researcher of Paata Gugushvili Institute of Economics
of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
director of this Institute
Shota Veshapidze
Doctor of Economics, Professor,
Professor of LEPL Davit Agmashenebeli National Defense Academy

Summary

In the work are reviewed a spect of development of Economic Sciences in Georgia from its beginning up today. The attention is paid to the organizations and scientists who contributed significantly to the development of Economic Science in Georgia.

Keywords: Kolkheti Kingdom, doctrine of mercantilism, kalmasoba, physiocratic ideas, european economic values.